

»Pismo« Karlu Šefmanu, 1. del

ANDREJ ŽEMVA

G. nadporočnik Karel Šefman!

Stosedmo leto teče od tedaj, ko smo Slovenci prvič v zgodovini dobili priložnost, da ne za tuje, pač pa za svoje lastne interese ter potrebe poprimemo za orožje in tudi za ceno lastnih življenj (o)branimo ozemlje, ki je naše in pripada nam. Prvič v naši zgodovini so nekateri posamezniki zato zbrali armado prostovoljcev, ki se je bila pripravljena boriti za ozemlje, po katerem je segala tuja roka. Med njimi je največji heroj slovenskega naroda general Rudolf Maister zbral kar 12.000

prostovoljcev, ki so (o)branili slovensko ozemlje ob severni meji na Štajerskem, Koroškem in Prekmurju. Prvič v zgodovini lahko tudi govorimo o takratni čisto pravi slovenski vojski.

Tudi na Gorenjskem so se tedaj dogajala usodna dejanja za Slovenijo, ki naj bi bila za večno zapisana v našo zgodovino in prepozانا kot enkratno, državotvorno in najpogumnejše dejanje nekaterih slovenskih domoljubov. Poudarjam, naj bi bila, pa žal niso! Tisti, ki so se prostovoljno zbrali in organizirali oborožene enote, da so lahko branili naše ozemlje na severozahodu in ozemlja na

Rudolf Maister, simbolična fotografija / Foto: arhiv Gorenjskega glasa

južnem Koroškem pred avstrijsko-nemškim Volkswehrom in italijansko vojsko,

so ostali pozabljeni in spregledani. Po toliko letih tako strokovni kot tudi politični

javnosti v Sloveniji ni uspeло verodostojno in argumentirano oceniti, žal pa tudi ne priznati, vloge posameznikov in skupin na Gorenjskem in južnem Koroškem, kjer so se uprli agresorskim težnjam sosednjih držav, Avstrije in Italije. Spregledani so bili v času Države SHS in Kraljevine SHS, ki sta podlegli obljudbam sil antante, da bo ozemlje pravično razdeljeno. In spregledani so bili tudi v času po drugi svetovni vojni, v državi SFRJ, vse do sedemdesetih let prejšnjega stoletja, ko se prvič pojavi društva generala Rudolfa Maistra. Nekaterim so bila tedaj odkrita spominska znamenja na njihovih rojstnih

hišah, kar pa je bilo tudi vse. Generalu Rudolfu Maistru se je RS oddolžila s proglašitvijo državnega praznika na dan njegovega rojstva. Vsi borci in predvsem njihovi voditelji z območja Gorenjske – major Alfred Lavrič, Vinko Potočnik, Lojze Ude, Rudolf Badjura, Alfonz Mencinger, Janko Vilman in ti, dragi Karel – pa ste kot rečeno ostali bolj ali manj pozabljeni. Tudi državna proslava letos ob državnem prazniku, dnevnu generalu Rudolfa Maistra, je to potrdila, saj borci, ki so se poleg generala Rudolfa Maistra borili za iste cilje kot general sam, niso bili vredni niti omembe.

(Se nadaljuje)

BRANITELJ JESENŠKEGA TRIKOTA

»Pismo« Karlu Šefmanu, 2. del

ANDREJ ŽEMVA

Tako, dragi Karel, je bilo tudi v tvojem primeru! Ven dar vedi, da boš, vsaj za ne katere od nas od tukaj, od koder izhajaš, ostal eden najbolj srčnih sinov sloven skega naroda, ki mu ni bilo vseeno, kako lahko tuj ci hlastajo po slovenskem ozemlju. Obetavno pa je, da se vse bolj krepijo pobude tudi v drugih krajih Gorenjske po priznanju posebnih zaslug nekaterim posameznikom v takratnih bojih ob severozahodni meji Slovenije in na južnem Koroškem. Še posebej se vse bolj poudarja njihova vloga pri branjenju t. i. jeseniškega tri kotnika, ki je obsegal ozemlje od Trbiža do Jesenic, Ble da in Bohinja. Zasluga za to, da lahko danes v Zgornje savski dolini govorimo naš,

slovenski jezik in da je naša dolina, vključno s Triglavom, Bledom in Bohinjem, ostala slovenska, gre v veliki meri prav njim in še posebej tebi, Karel.

In prav zato sva skupaj s prijateljem, upokojenim bri gadirjem slovenske vojske g. Janezom Kavarjem, oba sva tudi veterana naše osamosvojitvene vojne in člana Društva general Rudolf Maister Kranj, že decembra leta 2023 Občini Kranjska Gora predlagala, da za tvoje zasluge pri branjenju jeseniškega trikotnika poimenuje glavni trg v Kranjski Gori po two jem imenu. Predvsem tudi zato, ker je bilo leto 2024, to rej leto, ki je sledilo, s strani Vlade Republike Slovenije s posebnim odlokom proglašeno za leto generala Rudolfa Maistra in bi bilo prav in primerno, da se to zgodi

Karel Šefman / Foto: arhiv Gorenjskega glasa

prav tukaj in v tem letu. Sledi obrazložitev najinega pre dloga.

Karel Šefman (1889–1973)

Karel Šefman se je rodil leta 1889 v Kranjski Gori. Kot študent IV. semestra pravne fakultete na Dunaju je prostovoljno vstopil v vojno solo in končal oficirski tečaj. postal je artilerijski častnik črnovojniškega bataljona.

Boeval se je na ruskem, romunskem in italijanskem bojišču. V Karpatih je bil težko ranjen. Kot nadporočnik je prejel najvišje pohvalno priznanje. Po propadu avstro-ogrskih armada se je 8. 11. 1918 vrnil v svoj domači kraj Kranjsko Goro in takoj začel aktivnosti pri branjenju severozahodnega dela takratne države SHS, ki je bila pod močnim pritiskom

avstrijske in nemške vojske, predvsem pa tudi vojske Republike Italije, ki si je hotela prilastiti Bled in Zgornjesavsko dolino, kjer je potekala železnica.

Že naslednji dan, 9. 1. 1918, je odšel v Ljubljano k poverjeniku za narodno obrambo pri narodni vla di SHS dr. Lovru Pogačniku. Izrazil mu je pripravljenost za delovanje pri zaščiti slovenskega naroda na Koroškem, ki je bil, kot rečeno, pod močnim pritiskom avstrijsko-nemške vojske. Velika nevarnost pa je grozila z odkritimi napadi Italije po zasedbi t. i. jeseniškega trikotnika, torej celotne Zgornjesavske doline, vse od Trbiža do Bleda in Bohinja.

Zaradi zavrnitve je precej razočaran odšel nazaj v roj stni kraj in s pomočjo nekaterih domačinov, med njimi

je bil tudi duhovnik z Dov jega Jakob Aljaž, začel zbirati prostovoljce. Že v začetku decembra 1918 je tako nastal Šefmanov bataljon s približno 150 borci, prekajenimi vojaki, domačini iz Rateč, Podkorena, Kranjske Gore, Loga, Gozda - Martuljka, Dovjega in Mojstrane. V tem sestavu je imel tudi mitralješko četo z osmimi strojnimi puškami. Domačini so njegovo četo radi poimenovali Šefmanova Korenška armada. S svojo enoto je decembra 1918 začel zasedati pomembne položaje v Zgornjesavski dolini, do Vršiča na jugu, na zahod nem delu pa od Bele Peči, Petelinjka, Korenskega sedla, Kamnatega vrha, do Bel ce in Kepe. Frontna linija je bila dolga okrog petdeset kilometrov.

(Se nadaljuje)

»Pismo« Karlu Šefmanu, 3. del

ANDREJ ŽEMVA

V tem času so na Gorenjskem in Koroškem že delovale tudi enote generala Maistra, ki so varovale slovensko ozemlje na južnem Koroškem. Najpomembnejši gorenjski borci za severno mejo na tem delu so bili dr. Janko Brejc, major Alfred Lavrič, kot vojaški potoblaščenec Narodne vlade v Ljubljani pa Lojze Ude, Rudolf Badjura, Alfonz Menninger, Vinko Potočnik, Janko Vilman in seveda Karel Šefman. Udetova in Šefmanova vloga je še toliko pomembnejša, saj sta oba nastopila najprej kot prostovoljca z njunimi enotami in so ju šele kasneje vključili v

enote pod poveljstvom generala Maistra. O delovanju, organizaciji in vojnih aktivnostih teh enot na tem delu Slovenije je obširno pisal Lojze Ude v 2. številki Jeseniškega zbornika iz leta 1969.

Šefmanova četa je od januarja 1919 delovala tudi na Koroškem, kamor je prešla zaradi avstrijsko-italijanskega zavzetja Podkloštora in namena, da zavzame tudi Korensko sedlo. Prav Šefmanovi četi gre zasluga, da se to ni zgodilo. Šefmanova četa se je tvorno vključevala tudi v boje pri branjenju karavanškega predora pri Podrožci, kjer so potekali hudi boji s precejšnjim številom žrtev.

Največ zaslug pa gre nadporočniku Karlu Šefmanu in njegovi četi pri branjenju Zgornjesavske doline pred italijansko vojsko, nameravala prodreti do Ljubljane, kar so jim preprečili

jeseniški trikotnik. Po premirju z Avstro-Ogrsko so namreč Italijani, tudi čez črto londonskega sporazuma, nameravali prodreti do Ljubljane, kar so jim preprečili

srbški prostovoljci. V Zgornjesavske dolini pa so jim okupacijo območja od Trbiža in Jesenic, vse do Triglava, Bleda in Bohinja, preprečile Šefmanove enote. Prišlo je tudi do oboroženih spopadov in diverzantskih akcij, ki so jih izvedli Šefmanovi borci, s čimer so preprečili prodiranje Italijanov v Zgornjesavsko dolino po cesti in železnici.

Takole je eno izmed odmevnih akcij januarja 1919, ko so Italijani hoteli prodreti z do zob oboroženimi vojaki do Jesenic, kasneje opisal poveljnik, nadporočnik Karel Šefman: »Bila je jasna in mrzla noč. Mesec je svetil, ko sem razporedil svoje fante na borbene položaje. Dve

strojni puški sta držali v šahu cesto, pri Jalenovi žagi pa dve železniško progo. Po cesti je pripeljala kolona tovornjakov, po progi pa vlak. Z nekaj rafali smo opozorili makarone, da gre tokrat zares. Bili smo dovolj odločni, da so se nas nočni vsiljivci pošteno ustrašili. Ročno so opustili svojo namero, se obrnili in jo urezali nazaj proti Trbižu. In tako je najlepši košček sveta ostal slovenski.«

Že pred tem je eden izmed Šefmanovih borcev, ko je izvedel za ta prodor, z diverzantsko akcijo uničil kretnice na železniški postaji v Kranjski Gori in s tem preprečil Italijanom prodor po železnici.

(Se nadaljuje)

46. oddelek Šefmanove čete v Podkorenju / Foto: arhiv Andreja Žemve

»Pismo« Karlu Šefmanu, 4. del

ANDREJ ŽEMVA

Tudi po mnenjih strokovne javnosti, ki so opisana v sicer ne tako številnih publikacijah, gre Karlu Šefmanu predvsem na vojaško-taktični ravni velika zasluga, da je ta del slovenskega ozemlja ostal slovenski. Na politični ravni gre seveda zasluga tudi srbskemu znanstveniku Mihajlu Pupinu, ki se je pri ameriškem predsedniku Wilsonu zavzel za to, da Bleda z jeseniškim trikotnikom niso uspeli priključiti Italiji. Seveda pa bi bilo slednje skorajda nemogoče, če bi Italijanom že pred tem uspelo zavzeti ozemlje jeseniškega trikotnika in bi bil ta v času pariške mirovne konference pod italijansko okupacijo. Da Italijani na pariški mirovni konferenci niso mogli nastopati

s svojimi zahtevami po ozemljih z argumentom, da je jeseniški trikotnik pod italijansko okupacijo, pa gre torej zasluga v veliki meri

nadporočniku Karlu Šefmanu in njegovim borcem.

Mihajlu Pupinu je Občina Bled s sodelovanjem srbških oblasti za njegove velike

zasluge v znak hvaležnosti postavila spomenik in ga imenovala za častnega občana Bleda, medtem ko je Karlu Šefman tako na lokalni

kot tudi na državni ravni ostal spregledan in pozabljen.

Po koroškem plebiscitu je želel postati častnik vojske Kraljevine Jugoslavije, vendar je bil zavrnjen, verjetno zaradi spora s poveljniki kom čete Rudolfom Badjuro. V spor z njim je prišel radi napredovanja italijanske vojske 19. januarja 1919 proti Petelinjeku in Peči, ki ga je Šefman hotel s spopadem preprečiti, Badjura pa je temu nasprotoval.

Karel Šefman je kasneje, med drugo svetovno vojno, sodeloval tudi v OF. Do svoje smrti leta 1973 je kot uradnik živel v Ljubljani, kjer je tudi pokopan.

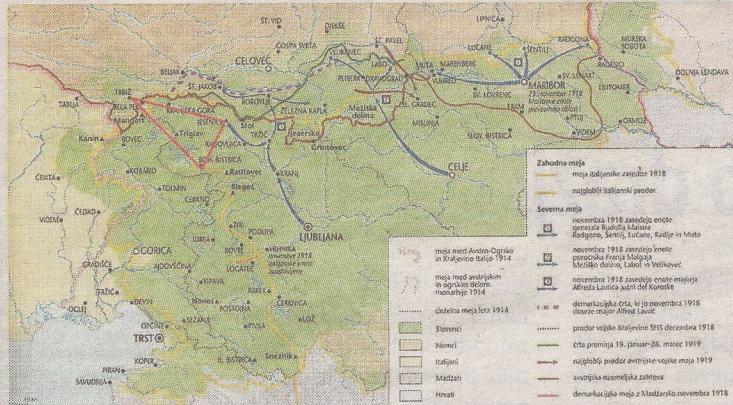
Menim, da Karlu Šefmanu zaradi njegovih pogumnih in predvsem državotvornih dejanj vsekakor pripada večja pozornost, kot mu je bila namenjena doslej, in da

si zasluži svoje mesto v zgodovini slovenskega naroda.

Županja Občine Kranjska Gora je predlog sprejela z odobravanjem, toda zapletlo se je prav tam, kjer sva najmanj pričakovala. Krajevna skupnost Kranjska Gora je sicer predlog na svoji seji januarja 2024 podprla. Ker pa je na kasnejšem zboru krajanov prišlo do nekaterih nasprotujocih mnenj, predvsem (vplivnih) prebivalcev bližnje okolice trga, so sklep spremenili in predlagali drugo lokacijo. Vendar tudi to ni vzdržalo in tako je bilo na predlog županje sprejeto, upam, da dokončno stališče, naj se obstoječi Park miru za hotelom Priansk v Kranjski Gori preuredi, postavi spomenik Karlu Šefmanu in preimenuje v park po tvojem imenu.

(Se nadaljuje)

Boji za severno mejo 1918 – 1919 in „Jesenški trikotnik“

Vir: Slovenski zgodovinski atlas, Nova revija, 2011

Karel Šefman in njegova četa sta imela veliko vlogo pri branjenju ozemlja pred italijansko vojsko, ki je nameravala zavzeti tako imenovani jeseniški trikotnik. / Foto: arhiv Andreja Žemve

»Pismo« Karlu Šefmanu, 5. del

ANDREJ ŽEMVA

Bomo videli, dragi Karel, ali bo vsaj to tako obstalo in tako končno popravimo krvico, ki se ti godi že več kot

sto let in boš vendarle dobil svoje mesto v zgodovini Zgornjesavske doline, za katero si toliko storil.

Toda kot vidiš, tudi v lokalnem okolju, od koder

izhajaš, ni najbolj lahko, saj tudi v letu 2024, torej v letu Rudolfa Maistra, ni bilo mogoče storiti kaj več kot to. Tvoji rojaki, domačini, so namreč zelo občutljivi na

vse, kar prihaja območja izven njihove »pristojnosti«, kar sem, žal, občutil ob prizadevanju zate tudi sam. Nekdo mi je namreč ob podanem predlogu v kranjskogorskem narečju celo zabrusil: »Ja kaku pa, da to ti predлагаš, sej s vendar pršu u Kranjska Gora?« (prtepenk torej!). Pač usoda nas, alohtonih prebivalcev Kranjske Gore. Ampak pustiva to!

Zgodilo se je namreč, vsaj zame, še nekaj hujšega. Ker sem se moral sprijazniti s tem, da Maistrovo leto tukaj ne bo zaznamovano s spominom nate, sem se, z dokaj podrobno obrazloženim predlogom, obrnil na predsednico republike dr. Natašo Pirc Musar. V svojem imenu in s pisno podporo Občine Kranjska Gora in Društva general Rudolf Maister Kranj sem predsednici predlagal, da ob

Od leve: Janez Kavar, Andrej Žemva in predsednik Društva general Rudolf Maister Kranj Roman Nahtigal / Foto: arhiv Gorenjskega glasa

BRANITELJ JESENIŠKEGA TRIKOTA

Spominska plošča na Šefmanovi rojstni hiši

/ Foto: arhiv Gorenjskega glasa

letu generala Rudolfa Maistra tebi, torej nadporočniku Karlu Šefmanu, branitelju jeseniškega trikota, posthumno podeli državno odlikovanje za enkratne zasluge pri njegovem branjenju in s tem tudi velike zasluge pri ohranitvi ozemlja Zgornjesavske doline, do Bleda in Bohinja ter Triglava pod okriljem Slovenije. Predloga ni sprejela, zakaj se je tako odločila oz. zakaj nisi vreden priznanja te

države, katere del ozemlja si branil in obranil s svojimi tovariši, pa ni bilo obrazloženo.

Toda kljub vsemu, dragi Karel, nismo obupali. Na sprotno, še naprej se trudimo, da boš dobil svoje mesto v zgodovini Zgornjesavske doline, ko bodo pogojili tudi na državni ravni, pa tudi mesto, ki ti nedvomno pripada v zgodovini slovenskega naroda.

(Konec)